

Lista personalităților românești

Simion Bărnuțiu (1808–1864) a fost preot greco-catolic, politician, istoric, filozof și profesor universitar, unul dintre principalii organizatori și lideri ai revoluției transilvănene din 1848. În lucrările sale susținea că fiecare popor are dreptul la autodeterminare, cu respectarea suveranității naționale. A formulat și a răspândit celebra sa proclamație din 24–25 martie 1848, în care își expunea principiile privind națiunea română și soarta românilor din Transilvania, principii pe care le formulase încă din 1842. O expresie concentrată a gândirii sale politice o constituie discursul rostit la Blaj la 2/14 mai 1848.

Lucian Blaga (1895–1961) a fost poet, dramaturg, traducător, profesor universitar și membru titular al Academiei Române. În perioada interbelică a desfășurat și o importantă activitate diplomatică. După cel de-al Doilea Război Mondial, autoritățile comuniste l-au obligat să se retragă din viața publică. În ultima parte a vieții a lucrat ca bibliotecar și a realizat traduceri literare de înaltă calitate, în special din literatura germană.

Ioan Budai-Deleanu (1760–1820) a fost scriitor, teolog, filolog, lingvist, istoric și jurist român, una dintre figurile de frunte ale Școlii Ardelene, o mișcare de emancipare politică și socială a românilor din Transilvania de la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Pe lângă operele originale, numele său este legat și de numeroase traduceri de lucrări juridice și literare. Este autorul primei epopei în limba română, poemul „eroi-comic” *Țiganiada* sau *Tabăra Țiganilor* (1800–1812).

Timotei Cipariu (1805–1887) a fost cleric greco-catolic (canonic și prepozit capitular), revoluționar pașoptist, politician transilvănean, membru fondator al Academiei Române, primul vicepreședinte și ulterior președinte al Asociației Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român (ASTRA), lingvist, istoric, teolog, pedagog și orientalist, fiind considerat „părintele filologiei române”.

Constantin Daicoviciu (1898–1973) a fost istoric, arheolog, profesor universitar și membru titular al Academiei Române. În calitate de director al Muzeului Istoric al Transilvaniei, a reorganizat în mod semnificativ instituția, care a devenit în scurt timp unul dintre cele mai importante muzee de istorie din Transilvania. În același timp, a fost și un politician influent, prieten personal al lui Gheorghe Gheorghiu-Dej și susținător al orientării sale politice.

Gheorghe Dima (1847–1925) a fost compozitor, dirijor și pedagog muzical. A fost unul dintre fondatorii Conservatorului de Muzică din Cluj și primul director al instituției. Pe lângă activitatea sa componistică, de mare prestigiu, a adaptat cântece populare pentru lucrări vocale, pentru pian și pentru cor.

Petru Groza (1884–1958) a fost politician român. În 1918 a fost membru al Consiliului Dirigent al Transilvaniei, iar ulterior a devenit ministru responsabil de problemele Transilvaniei și ministru al Lucrărilor Publice în guvernul condus de Alexandru Averescu. Mai târziu a devenit lider al Frontului Plugarilor, apoi prim-ministru al României între 6 martie 1945 și 2 iunie 1952 și președinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale între 12 iunie 1952 și 7 ianuarie 1958. În

calitate de avocat, i-a apărat pe politicienii comuniști în fața instanțelor din România regală. A fost una dintre figurile politice care, menținând aparența unui regim democratic, au facilitat după cel de-al Doilea Război Mondial tranziția către sistemul comunist susținut de Uniunea Sovietică. În declarațiile sale, Groza se prezenta drept un susținător al reconcilierii istorice româno-maghiare și, în mai multe rânduri, a făcut gesturi favorabile față de maghiarii din Transilvania.

Emil Hațieganu (1878–1959) a fost jurist, una dintre personalitățile de conducere ale Partidului Național Român și membru de onoare al Academiei Române. A susținut unirea Transilvaniei cu România, iar în perioada interbelică a ocupat mai multe funcții importante în guvernul României. A fost rector al Universității „Regele Ferdinand I” din Cluj în anul universitar 1929/1930. După Dictatul de la Viena, în Clujul aflat sub administrație maghiară, a fondat singurul cotidian în limba română din Transilvania de Nord, *Tribuna Ardealului*. La 1 septembrie 1944 a fost arestat de Gestapo și deportat, fiind eliberat în aprilie 1945. După instaurarea regimului comunist în România, juristul cunoscut pentru sentimentele sale naționale a fost arestat de autoritățile comuniste la Sibiu și interogat sub coordonarea lui Gheorghe Crăciun, unul dintre cunoscuții ofițeri de anchetă ai Securității, apoi a fost închis în penitenciarul politic de la Sighetu Marmației, de unde a fost eliberat abia în 1955.

Iuliu Hațieganu (1885–1959) a fost medic și fondator al școlii medicale clujene. A fost un specialist recunoscut la nivel internațional, în special datorită cercetărilor sale privind tuberculoza. A participat în calitate de delegat la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia. A contribuit la înființarea universității românești din Cluj.

Horea (pe numele său real Vasile Ursu Nicola, cca. 1731–1785) a fost un meșter tâmplar din Țara Moților. Deoarece știa să scrie și să citească, a devenit reprezentantul moților și a mers de patru ori la Viena pentru a prezenta împăratului Iosif al II-lea doleanțele acestora. După eșecul demersurilor pașnice, împreună cu Cloșca și Crișan, a condus marea răscoală țărănească din 1784–1785, care a zguduit Transilvania și a dus, în cele din urmă, la îmbunătățirea situației iobagilor. A fost executat la Alba Iulia în februarie 1785.

Iuliu Hossu (1885–1970) a fost episcop greco-catolic, cardinal, senator și membru de onoare al Academiei Române. La Marea Adunare Națională de la Alba Iulia a citit declarația privind unirea Transilvaniei cu România. În perioada comunistă a luptat pentru drepturile Bisericii Greco-Catolice. Din acest motiv, a fost închis în penitenciarul de la Sighetu Marmației.

Iancu de Hunedoara (+1456), remarcabil comandant militar și om de stat, a fost voievod al Transilvaniei, apoi guvernator și căpitan general al Ungariei. A fost printre primii care au înțeles că, în fața Imperiului Otoman aflat în continuă expansiune, era necesară nu doar apărarea, ci și desfășurarea unor campanii militare ofensive. A obținut numeroase victorii împotriva otomanilor, dar a suferit și câteva înfrângeri. Cea mai importantă victorie a sa a avut loc la Belgrad. La Hunedoara a construit unul dintre cele mai frumoase castele din țară.

Emil Isac (1886–1954) a fost poet, jurnalist și membru corespondent al Academiei Române. A simpatizat cu mișcările muncitorești de stânga. A participat la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia. În perioada interbelică a coordonat activitatea trupelor de teatru din Transilvania și Banat. A întreținut relații strânse cu cercurile literare maghiare.

Romul Ladea (1901–1970) a fost sculptor și profesor universitar clujean. A studiat cu maeștri precum Dimitrie Paciurea și Constantin Brâncuși. În 1964 a primit titlul de Maestru Emerit al Artei. La Cluj se află mai multe dintre sculpturile sale, printre care și grupul statuar al Școlii Ardelene de pe strada Mihail Kogălniceanu.

Alexandru Papiu-Ilarian (1827–1877) a fost un jurist, istoric și lingvist de mare prestigiu. A fost unul dintre organizatorii și liderii revoluției române din Transilvania din 1848. A participat la adunările naționale de la Blaj din 18/30 aprilie și din luna mai 1848. Între iulie și august 1848 a fost comisar de propagandă în județul Dâmbovița. A fost primul român transilvănean care a ocupat o funcție într-un guvern de la București: între octombrie 1863 și ianuarie 1864 a fost ministru al Justiției în guvernul condus de Mihail Kogălniceanu, numele său fiind legat de o reformă importantă, secularizarea averilor mănăstirești. Din 1868 a fost membru titular al Academiei Române, iar între 1867 și 1874 a fost primul președinte al societății „Transilvania”.

Emil Racoviță (1868–1947) a fost biolog, speolog și explorator. A fost membru și președinte al Academiei Române. În calitate de cercetător al naturii, a participat la expediția belgiană în Antarctica (1897–1899). În 1920 a fost invitat la nou-înființata universitate românească din Cluj, al cărei rector a devenit ulterior. Aici a fondat primul institut de biospeologie din lume.

Sigismund Toduță (1908–1991) a fost compozitor, muzicolog, profesor universitar și membru corespondent al Academiei Române. A fost rector al Conservatorului de Muzică „Gheorghe Dima”. De asemenea, a condus Filarmonica de Stat din Cluj. Alături de George Enescu, este considerat unul dintre cei mai originali compozitori români.

Alexandru Vaida-Voievod (1872–1950) a fost medic, politician și jurnalist. A fost una dintre personalitățile marcante ale Partidului Național Român din Transilvania. După Unire și-a continuat cariera politică în cadrul Partidului Național Țărănesc. A făcut parte din delegația de patru membri care a prezentat regelui Ferdinand hotărârea privind unirea. În perioada interbelică a fost numit prim-ministru de trei ori. A fost consilier al regelui Carol al II-lea.

Lista personalităților maghiare

Ady Endre (1877–1919) a fost unul dintre cei mai importanți poeți maghiari ai secolului al XX-lea. A fost una dintre cele mai mari figuri ale jurnalismului politic maghiar. Articolele sale despre cultură și literatură au susținut dezvoltarea și progresul. Temele poeziei sale au cuprins toate domeniile esențiale ale existenței umane. Patriot și revoluționar, a fost un gânditor exemplar maghiar și european. Poeziile sale despre iubire sau despre patria natală sunt la fel de esențiale pentru exprimarea existenței umane ca și cele despre libertate, egalitate, credință sau efemeritate.

Batthyány Ignác (1741–1798) a fost episcop romano-catolic al Transilvaniei între 1780 și 1798, un erudit pasionat de știință, istorie și bibliofilie. Moștenirea sa cea mai durabilă este Biblioteca Batthyaneum din Alba Iulia, pe care a fondat-o în 1798 cu o colecție de aproximativ 18.000 de volume achiziționate pe cheltuiala proprie, alături de un observator astronomic, instituție care adăpostește și astăzi manuscrise și incunabule de valoare europeană.

Bethlen Gábor (1580–1629) a fost principe al Transilvaniei între 1613 și 1629, unul dintre cei mai luminați conducători ai principatului, care a transformat Alba Iulia într-un centru cultural înfloritor. În 1622 a înființat Colegiul Academic, cu intenția de a face din capitala sa un „Heidelberg al Estului”. Pe plan politic, a condus cu abilitate rezistența protestantă antihabsburgică în contextul Războiului de Treizeci de Ani, și a fost ales rege al Ungariei (1620–1621).

Áprily Lajos (1887–1967) a fost un poet laureat al Premiului „József Attila”, traducător literar, membru corespondent al Academiei Maghiare de Științe și profesor la colegiul din Aiud. A fost unul dintre cei mai inspirați interpreți ai poeziei românești. A tradus în limba maghiară poezii de Lucian Blaga, Ștefan O. Iosif, Mihai Eminescu, Tudor Arghezi, George Coșbuc și alți autori români.

Bánffy Miklós (1873–1950) politician, scriitor, grafician și scenograf. Ministru de externe al Ungariei între 1921 și 1922, în guvernul condus de Bethlen István. Personalitate centrală în viața politico-culturală maghiară din prima jumătate a secolului al XX-lea.

Hunyadi János (+1456), un lider militar remarcabil, om de stat, voievod al Transilvaniei și mai târziu guvernator și căpitan general al Ungariei. El a fost primul care a recunoscut necesitatea unor campanii ofensive active împotriva Imperiului Otoman aflat în continuă expansiune. A obținut numeroase victorii asupra otomanilor, dar a suferit și înfrângeri în câteva ocazii. Cea mai mare victorie a sa a fost la Belgrad. A construit cel mai frumos castel din țară la Hunedoara.

Janovics Jenő (1872–1945) actor, scenarist, regizor și director al Teatrului Maghiar, de origine evreiască, pionier al cinematografilei, mentor al regizorilor Alexander Korda și Michael Curtiz.

Kós Károly (1883–1977) arhitect, scriitor, grafician, redactor, etnograf și politician, exponent al transilvanismului din Austro-Ungaria și România. Personalitate centrală a vieții culturale maghiare din Transilvania în perioada interbelică și în primele trei decenii postbelice.

Köpeczi Sebestyén József (1878–1964) grafician și heraldist transilvănean, autorul mai multor steme și blazoane, între care stema României interbelice, care stă la baza stemei de azi a României. Ilustrator al mai multor ziare și reviste românești, maghiare și germane.

Kőrösi Csoma Sándor (1784–1842) filolog, bibliotecar, părintele tibetologiei, autorul dicționarului tibetan–englez. Călător global, explorator al interacțiunilor culturale și un distins cercetător al originilor maghiarilor.

Kuún Kocsárd (1803–1895) a fost comite suprem al comitatului Hunedoara, comisar guvernamental în timpul revoluției și războiului de independență din 1848–1849, unul dintre fondatorii și președinte onorific al EMKE, curator principal al gimnaziului reformat din Orăștie și politician al culturii. A fost unul dintre principalii promotori ai cauzelor naționale, sociale și educaționale maghiare în regiunea de sud a Transilvaniei.

Márton Áron (1896–1980) episcop romano-catolic al Diecezei de Alba Iulia între anii 1938–1980. Între iunie 1949–1955 a fost arestat de autoritățile comuniste. În iulie 1949 a fost ridicat la rangul

de arhiepiscop „ad-personam” de către papa Pius al XII-lea. Pentru activitatea sa de salvare a multor evrei transilvăneni a fost declarat de Israel „Drept între popoare” în anul 1999.

Mikó Imre (1911–1977) politician, scriitor, traducător, deputat în Parlamentul Ungariei între 1940 și 1944. A fost luat prizonier în Uniunea Sovietică, unde a stat în captivitate patru ani între 1944 și 1948. Personalitate renumită a comunității unitariene din Transilvania, lector al Editurii Kriterion.

Nopcsa Ferenc (1877–1933) a fost un paleontolog, geolog, albanolog și agent de informații maghiar, cu o viață aventuroasă, precum și pretendent la tronul Albaniei. A fost membru corespondent, apoi membru titular al Academiei Maghiare de Științe (ulterior a renunțat la această calitate). A fost director al Institutului Geologic Regal Maghiar între 1925 și 1928. El a fost primul care a realizat descrierea științifică a unei descoperiri de dinozauri din Ungaria. A publicat peste o sută de articole de paleontologie. Este adesea considerat „Indiana Jones”-ul maghiar.

Posta Béla (1862–1919) arheolog, muzeolog, profesor universitar, participant la cea de a treia expediție condusă de Zichy Jenő în Asia. Cercetător al preistoriei maghiarilor, fondator al colecției arheologice a Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei.

Szervátiusz Jenő (1903–1983) unul dintre cei mai renumiți sculptori maghiari ardeleni din secolul XX, prieten al lui Romul Ladea. Conducătorul unei școli de desen la Cluj în anii 1933-1934, profesor al Institutului Maghiar de Arte din Cluj între 1948-1949, apoi al Institutului de Arte „Ion Andreescu” între 1949 și 1965.

Tamási Áron (1897–1966) unul dintre cei mai renumiți scriitori maghiari ai secolului 20, aparținător grupului „scriitorilor populari”. Între 1926 și 1944 a trăit la Cluj, unde a activat și ca jurnalist. Membru corespondent al Academiei Maghiare de Științe. Distins de patru ori cu premiul Baumgarten.

Baronul Wesselényi Miklós de Hadad, cel Tânăr (1796–1850), a fost liderul Camerei Magnatilor din Dietă, membru al consiliului de conducere și membru onorific al Academiei Maghiare de Științe, precum și „luntrașul inundației” din Pesta din 1838, salvator de vieți. A moștenit constituția fizică robustă a tatălui său, baronul Miklós Wesselényi cel Bătrân, supranumit și „bizonul de la Jibou”, și, asemenea acestuia, a avut convingeri anticonservatoare. A fost un excelent călăreț și un înotător rezistent. A avut o prietenie strânsă cu István Széchenyi, împreună cu care a întreprins o călătorie de studii în Europa de Vest între 1821 și 1822. A fost primul care și-a eliberat iobagii, i-a instruit pe cheltuiala sa și le-a organizat cursuri despre agricultura modernă și creșterea animalelor. A fost curator principal al gimnaziului din Zalău. A avut merite în răspândirea educației preșcolare în Transilvania, în introducerea sericiculturii și în dezvoltarea agriculturii și zootehniei. În 1848, printre alții, a avut un rol important în faptul că Dieta de la Cluj a proclamat unirea Transilvaniei cu Ungaria.

Lista personalităților germane

Johannes Honterus (1498–1549) a fost un umanist polihistor de origine săsească transilvăneană, reformator luteran și organizator al Bisericii, naturalist, pedagog, editor de carte și jurist. Din 1536 a fost membru al consiliului orașului Brașov. A înființat o tipografie la Brașov, unde, printre altele, a tipărit și un regulament care cuprindea articolele de credință ale reformei Bisericii sașilor transilvăneni. Acesta și celelalte lucrări tipărite de el au fost primite cu apreciere și de reformatorii Martin Luther și Philipp Melanchthon. În 1544, Honterus a fost ales primul preot al Brașovului, iar în 1546, la inițiativa sa, a fost înființată la Brașov prima fabrică de hârtie din provincie. A sprijinit educația tinerilor, a reorganizat școala germană din Brașov și a înființat, de asemenea, o asociație a elevilor.

Baronul Samuel von Brukenthal (1721–1803) a fost guvernatorul Transilvaniei între 1777 și 1787. A fost singurul sas transilvănean care a deținut această funcție. În calitate de guvernator, a realizat reforme fiscale, judiciare și urbariale, al căror scop era apropierea situației din Transilvania de cea din celelalte teritorii ale monarhiei austriece. În timpul domniei împărătesei Maria Terezia, Brukenthal a reușit în mare măsură să păstreze privilegiile sașilor transilvăneni, care erau amenințate de autoritățile austriece și de nobilimea maghiară. Succesorul împărătesei, Iosif al II-lea, a desființat însă vechea autonomie și privilegiile medievale. Deoarece Brukenthal s-a opus planurilor de reformă ale suveranului, Iosif al II-lea l-a destituit din funcție, iar acesta și-a petrecut astfel ultimii ani ai vieții căzut în dizgrație. Fosta sa reședință, impresionantul palat din Sibiu, construit între 1778 și 1788, găzduiește astăzi Muzeul Național Brukenthal.

Hermann Oberth (1894-1989) a fost un renumit fizician sas din Transilvania. E considerat unul dintre părinții fondatori ai rachetei și ai astronauticii. A fost pasionat încă din copilărie de rachete citind romanele lui Jules Verne, în special „De la Pământ la Lună”. Se pare că primul model de rachetă l-a construit la 14 ani. În timpul Primului Război Mondial, deși a fost medic, a făcut experimente despre imponderabilitate. Lucrarea sa de doctorat despre rachete a fost respinsă la Heidelberg, dar acceptată la Universitatea din Cluj în 1923. La scurt timp după susținerea tezei a publicat cărțile „Die Rakete zu den Planetenräumen”, respectiv „Wege zur Raumschiffahrt” despre posibilitatea zborului interplanetar și construcția unei stații orbitale permanente. Cercetările sale s-au concretizat în 1929, când a testat prima rachetă cu combustibil lichid. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial multe dintre invențiile sale au fost folosite de armata germană la ambițiosul proiect al rachetei V2. În perioada interbelică a participat ca și consultant la realizarea filmului „Frau im Mond” al lui Fritz Lang, primul lungmetraj cu acțiunea în spațiu.